

Karl Marx

Friedrich Engels

KIRJEITÄ

MARX JOSEPH WEYDEMEYERILLE

NEW YORKIIN

Lontoossa 5. maaliskuuta 1852

... Minulle ei kuulu ansio enempää luokkien olemassaolon keksimisestä aikamme yhteiskunnassa kuin niiden keskisestä taistelustakaan. Porvarilliset historiankirjoittajat olivat jo kauan ennen minua tuoneet esiin luokkataistelun historiallisen kehittymisen ja porvarilliset taloustieteilijät luokkien taloudellisen anatomian. Mitä minä toin uutta, niin ensinnäkin todistin, että *luokkien olemassaolo* on yhteydessä vain *tuotannon tiettyihin historiallisiin kehitysvaiheisiin*; toiseksi, että luokkataistelu johtaa ehdottomasti *proletariaatin diktatuuriin*; kolmanneksi, että tämä diktatuuri itse on vain siirtymistä *kaikkien luokkien hävittämiseen ja luokattomaan yhteiskuntaan...*

*Marx, Engels. Kirjeitä,
kustannusliike Edistys,
Moskova 1976, s. 70*

MARX LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVERIIN

Lontoossa 23. helmikuuta 1865

Hyvä ystävä!

Sain eilen kirjeenne, joka oli minusta hyvin mielenkiintoinen, ja vastaan tässä siihen kohdittain.

Haluan ennen kaikkea selittää Teille lyhyesti suhtautumistani *Lassalleen*. Silloin kun hän harjoitti agitaa-tiota, suhteemme katkesivat: 1. hänen tungettelevan itsekehuntansa vuoksi, johon hänellä samanaikaisesti liit-tyi minun ja muiden henkilöiden teosten häikäilemätön plagiointi, 2. siksi, että *tuomitsin jyrkästi* hänen *poliit-tisen* taktiikkansa, 3. siksi, että täällä Lontoossa, jo *ennen kuin* hän aloitti agitaationsa, selitin ja »todistin» hänelle seikkaperäisesti, että »*P r e u s s i n v a l t i o n*» välittömästi *sosialistinen* sekaantuminen on järjettömyyttä. Minulle lähettämissään kirjeissä (vuosina 1848—1863) samoin kuin henkilökohtaisten tapaamistemme aikana hän ilmoitti aina olevansa minun edustamani puolueen kannattaja. Mutta heti kun hän tuli Lontoossa (vuoden 1862 lopussa) vakuuttuneeksi siitä, että minun kanssani hän ei voi pelata peliään, hän päätti esiintyä »työläisdiktaattorina» minua ja vanhaa puoluetta *vas-taan*. Siitä huolimatta tunnustin hänen agitaatioansionsa, vaikka hänen lyhyen uransa lopussa jopa tuo agitaatiokin alkoi tuntua minusta entistä kaksimielisemmältä. Hänen äkillinen kuolemansa, vanha ystävyys, kreivitär Hatzfeldtin valituskirjeet, inho porvarilehtien *pelkurimaista hävyttömyyttä* kohtaan puhuessaan miehestä, jota ne hänen eläessään olivat niin pelänneet — kaikki se pakotti minut antamaan lyhyen lausunnon* halpamaista Blin-

* *Marx*. Brief an den Redakteur des 'Beobachters' zu Stuttgart. (Ks. Werke, Bd. 16, s. 21.) *Toim.*

diä vastaan (Hatzfeldt lähetti tuon lausunnon »*Nordsterniin*»³⁸⁹). Tämä lausunto ei kuitenkaan koskenut Lassallen toiminnan *sisältöä*. Samoista syistä ja toivossa, että voidaan poistaa ne ainekset, jotka minusta näyttivät vaarallisilta, minä ja Engels lupasimme avustaa »*Social-Demokrat*» lehteä³⁹⁰ (lehti julkaisi Perustamismannifestin* käännöksen ja lehden toivomuksesta kirjoitin Proudhonin kuoleman johdosta artikkelin hänestä**) ja saatuani Schweitzeriltä hänen *toimituksensa tydyttävän ohjelman* annoin hänelle luvan mainita meidät avustajina. Takeena meille oli vielä se seikka, että *W. Liebknecht* oli toimituskunnan epävirallinen jäsen. Mutta kohta kuitenkin paljastui — käsiimme joutui todistuksia siitä — että todellisuudessa *Lassalle oli pettänyt* puolueen. Hän oli tehnyt suoranaisen sopimuksen Bismarckin kanssa (turvaamatta samalla *itseään* tietysti *millään* takeilla). Syyskuun lopulla 1864 hänen piti matkustaa Hampuriin ja siellä (yhdessä houkkio Schrammin ja preussilaisen poliisikytän Marrin kanssa) »*pakottaa*» Bismarck Schleswig-Holsteinin annektointiin, so. julistamaan tuo annektointi »*työläisten*» puolesta jne., josta hyvästä Bismarck lupasi yleisen äänioikeuden ja jonkinlaista sosialistista puoskarointia. Sääli, ettei Lassalle saanut näytellä tuota komediaa! Se olisi esittänyt hänet niin naurettavassa valossa ja tyhmänä, että olisi tehnyt ainiaksi lopun kaikista sentapaisista yrityksistä!

Lassalle joutui tuolle väärälle tielle siksi, että hän oli herra Miquelin kaltainen »*reaalipoliitikko*», joskin mittavampi ja suuremmin päämäärin. (Olen muuten jo aikoja sitten päässyt niin hyvin perille Miquelista, että käsitän hänen esiintymisensä siten, että pienelle *hannoverilaiselle* asianajajalle Kansallisyhdistys³⁹¹ on mainio väline saada äänensä kuuluviin Saksassa, oman suppean alueensa ulkopuolella, ja nostettuaan siten oman persoonansa »*reaalisuutta*» saada vastavaikutuksen kautta tunnustusta hannoverilaisessa kotimaassaan ja näytellä *preussilaisen* suojeluksen alaisena *hannoverilaista* Mira-beauta.) Samoin kuin Miquel ja hänen nykyiset ystä-

* Ks. tätä osaa, s. 279—289. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 296—305. *Toim.*

vänsä ovat tarrautuneet Preussin hallitsijaprinssin julistamaan »uuteen aikakauteen»³⁹² voidakseen kytkeä itsensä ja Kansallisyhdistyksen »Preussin huippukerrokseen» ja samoin kuin he yleensäkin ovat kehittäneet »kansalaisylpeyttään» *preussilaisessa suojeluksessa*, niin aivan samoin myös Lassalle halusi näytellä proletariaatin markiisi Posaa Uckermarkilaisen Filip II* aikana antaen Bismarckin esittää hänen ja Preussin kruunun välillä toimivan parittajan osaa. Hän vain jäljitteli Kansallisyhdistyksen herroja. Mutta samaan aikaan kun nämä kääntyivät porvariston etujen nimissä preussilaisen »taantumuksen» puoleen, hän puristi Bismarckin kättä proletariaatin etujen nimissä. Kansallisyhdistyksen herroilla oli siihen enemmän perusteita kuin Lassallella, koska porvaristo oli tottunut pitämään »reaalisina» vain aivan nenänsä edessä olevia etuja ja tämä luokka oli tosiasiallisesti solminut kaikkialla kompromissin jopa feodaaliherrojenkin kanssa, kun taas työväenluokan tuli jo luonnostaan olla rehellisen »vallankumouksellinen».

Sellaista kunnianhimoista ja teatraalista luonnetta kuin Lassallea (jota ei kuitenkaan voitu lahjoa sellaisilla antipaloilla kuin virat, pormestarin toimi jne.) viehätti hyvin suuresti ajatus, että Ferdinand Lassalle suorittaa välittömän urotyön proletariaatin hyväksi. Mutta tosiasiallisesti hän oli liian tietämätön sellaisen urotyön todellisista taloudellisista edellytyksistä suhtautuakseen kriittisesti itseensä! Toisaalta taas sen halpamaisen »*reaalipolitiikan*» seurauksena, jonka vuoksi Saksan porvaristo sieti vuosien 1849—1859 taantumusta ja katseli syrjästä kansan pettämistä, Saksan työläiset olivat siinä määrin »*demoralisoituja*», etteivät he voineet olla tervehtimättä moista markkinahuijarimaista pelastajaa, joka lupasi siirtää heidät yhdellä harppauksella luvattuun maahan!

Mutta palatkaamme siihen, mistä aloin puhua. Heti kun »Social-Demokrat» oli perustettu, kävi selville, että Hatzfeldtin muori haluaa vihdoinkin panna täytäntöön

* — markiisi Posa ja Filip II, Schillerin draaman Don Carlos henkilöahmoja. »Uckermarkilaisella Filip II:lla» tarkoitetaan Vilhelm I:stä. *Toim.*

Lassallen »testamentin». Wagenerin («Kreuz-Zeitungista»³⁹³) kautta hän piti yhteyttä Bismarckiin. Hän antoi viimeksi mainitun käytettäväksi Saksan yleisen työväenyhdistyksen³⁹⁴, »Social-Demokratin» ym. »Social-Demokratissa» piti julistaa Schleswig-Holsteinin annektointia, yleensä tunnustaa Bismarck suojelijaksi jne. Tuo mainio suunnitelma meni *myttyyn* siksi, että meillä oli Berliinissä ja »Social-Demokratin» toimituksessa Liebknecht. Vaikka minua ja Engelsiä ei miellyttänytkään lehden suunta — imarteleva Lassalle-kultti, Bismarckin aika ajoittainen liehittely jne., — niin oli kuitenkin tärkeämpää olla toistaiseksi virallisessa yhteydessä lehden voidaksemme estää Hatzfeldtin muorin juonittelut ja työväenpuolueen lopullinen kompromettointi. Siksi näytimme *bonne mine á mauvais jeu**, vaikka *privatum*** kirjoitimme lakkaamatta »Social-Demokratin» toimitukselle, että heidän on käytävä Bismarckia vastaan yhtä kovaa taistelua, kuin progressilaisiakin vastaan³⁹⁵. Me olimme kärsivällisiä silloinkin, kun pöyhkeä[†] houkkio Bernhard Becker, joka oli ottanut todesta Lassallen testamentin mukaan perimänsä merkityksen, juonitteli *Kansainvälistä työväenliittoa vastaan*.

Mutta herra Schweitzerin kirjoitukset »Social-Demokratissa» kävivät yhä bismarckilaisemmiksi. Olin jo ennemmin kirjoittanut hänelle että progressilaisia voidaan *pelotella* »liittymäkysymyksessä»³⁹⁶, mutta että *Preussin hallitus ei milloinkaan eikä millään* suostu kokonaan kumoamaan liittoja koskevia lakeja, sillä se löisi aukon virkavaltaisuuteen, johtaisi kansalaisyhteisyyden myöntämiseen työläisille, palkollissäännön kumoamiseen³⁹⁷, aatelisten maaseudulla käyttämän raipparangaistuksen lopettamiseen jne. jne., mitä Bismarck ei koskaan salli ja mikä yleensä on yhteensovittamaton preussilaisen *byrokraattisen* valtion kanssa. Lisäsin, että jos edustajakamari hylkää liittymiä koskevat lait, niin hallitus kuittaa asian *fraaseilla* (esimerkiksi sellaisilla, että sosiaalinen kysymys vaatii »syvällisempiä» toimenpiteitä jne.) pitääkseen nuo lait voimassa. Ja niin tapah-

* — tyytyväistä naamaa huonossa pelissä. *Toim.*

** — yksityisesti. *Toim.*

tuikin. Mutta mitä teki herra Schweitzer? Hän kirjoitti Bismarckia *puolustavan* artikkelin ja käytti koko sanakarillisen urhoutensa sellaisia äärettömän pieniä suureita kuin Schulzea, Faucheria ym. vastaan.

Ajattelen, että Schweitzerillä ym. on *rehelliset* tarkoitukset, mutta he ovat »*reaalipoliitikkoja*». He haluavat ottaa huomioon *vallitsevat* olot eivätkä halua luovuttaa »*reaalipolitiikan*» *erioikeuksia* herra Miquelille ja Kump. (Viimeksi mainitut haluavat nähtävästi säilyttää erioikeutensa yhteistyössä Preussin hallituksen kanssa.) He tietävät, että työväenlehdistö ja työväenliike ovat Preussissa (ja siis myös muualla Saksassa) olemassa vain poliisin luvalla. Siksi he haluavat ottaa olot sellaisina kuin ne ovat, eivät tahdo ärsyttää hallitusta jne., aivan samalla tavalla kuin meidän »*tasavaltalaiset*» reaalipoliitikkomme »*ottavat vastaan*» *keisarin Hohenzollerneista*. Mutta kun minä en ole »*reaalipoliitikko*», niin katsoin välttämättömäksi ilmoittaa julkisesti yhdessä Engelsin kanssa (kohta voitte lukea tämän ilmoituksen yhdestä tai toisesta lehdestä), että kieltäydymme »*Social-Demokratian*» avustamisesta.*

Siitä myös näette, miksi en tällä haavaa voi tehdä *mitään* Preussissa. Sikäläinen hallitus kieltäytyi suoraanaisesti palauttamasta minulle Preussin kansalaisen oikeuksia³⁹⁸. Minun annettaisiin harjoittaa siellä *agitaatiota* vain siinä tapauksessa, jos se tapahtuisi herra von Bismarckille otollisessa muodossa.

Sata kertaa mieluummin harjoitan agitaatiotani täällä *Kansainvälisen liiton* kautta. Siten vaikutamme *Englannin* proletariaattiin välittömästi, ja sillä on mitä tärkein merkitys. Nykyisin keskitämme tarmomme kysymykseen yleisestä äänioikeudesta, jolla on täällä tietenkin *aivan toinen merkitys* kuin Preussissa³⁹⁹.

Yleensä tämän liiton menestys täällä, Pariisissa, Belgiassa, Sveitsissä ja Italiassa on *ylittänyt kaikki odotukset*. Vain Saksassa minua vastaan toimivat tietysti Lassallen seuraajat, jotka: 1. perin tyhmästi pelkäävät vaikutuksensa menettämistä; 2. tietävät, että minä vastustan avoi-

* Ks. Werke, Bd. 16, s. 35. *Toim.*

mesti sitä, mitä saksalaiset nimittävät »reaalipolitiikaksi». (Se on sellaista »reaalisuutta», joka jättää Saksan kauaksi jälkeen kaikista sivistysmaista.)

Koska jokainen, joka lunastaa šillingillä jäsenkirjan, voi tulla liiton jäseneksi; koska ranskalaiset (ditto* belgialaiset) ovat valinneet tämän yksilöllisen jäsenyyshuudon, kun laki kieltää heitä liittymästä meihin »assosiaationa»; koska Saksassa on asia aivan samoin — päätin nyt ehdottaa Saksan eri paikkakunnilla oleville ystäville, että he perustaisivat kaikkialla pieniä yhdistyksiä, yhdentekevää, kuinka suuria jäsenmäärältään, jotta jokainen tällaisen yhdistyksen jäsen hankkisi itselleen englantilaisen jäsenkirjan. Koska englantilainen yhdistys on *julkinen*, tämä menetelmä ei kohtaa esteitä Ranskassakaan. Toivon hartaasti, että Tekin yhdessä Teitä lähimpänä olevien henkilöiden kanssa ottaisitte tällä tavalla yhteyden Lontooseen...

Ensimmäisen herran julkaistu
»Sozialistische Auslandspolitiik» lehden 18. n:ossa, 1918

Kirjeitä, s. 167—171

* — ja samoin. *Toim.*

MARX LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVERIIN

Lontoossa 9. lokakuuta* 1866

Olin hyvin huolissani Genèven ensimmäisestä kongressista⁴⁰⁰, mutta vastoin odotustani se meni yleensä hyvin. Sen vaikutus Ranskassa, Englannissa ja Amerikassa ylitti kaikki odotukset. Minä en voinut enkä halunnut matkustaa kongressiin, mutta kirjoitin Lontoon edustajien ohjelman.** Rajoitin sen tarkoituksellisesti sellaisiin kohtiin, joiden pohjalla työläiset voivat päästä välittömästi yhteisymmärrykseen ja toimia yhdessä ja jotka antavat välitöntä virikettä ja sysäyksen luokkataistelun vaatimuksille ja työläisten järjestämiselle luokaksi. Pariisilaisherrojen päät on ahdettu täyteen tyhjämpäiväisiä proudhonilaisia fraaseja. He lörpöttelevät tie-teestä, mutta itse eivät tiedä mitään. He suhtautuvat yliolkaisesti jokaiseen *vallankumoukselliseen*, so. itse luokkataistelusta johtuvaan, tekoon, jokaiseen keskitettyyn yhteiskunnalliseen liikkeeseen, so. sellaiseen, jota voidaan käydä myös *poliittisin keinoin* (kuten esimerkiksi työpäivän *lainsäädännöllinen* lyhentäminen). *Vapauden* ja *antigouvernementalismin* tai kaikelle auktoriteetille vihamielisen individualismin *varjolla* nuo herrat, jotka 16 vuoden ajan ovat aivan rauhallisina sietäneet ja edelleen sietävät kaikkein häpeällisintä despotismia, julistavat itse asiassa vain proudhonilaisesti idealisoitua tavallista porvarillista taloutta! Proudhon aiheutti tavatonta vahinkoa. Alussa hänen näennäinen arvostelunsa ja se että hän oli näennäisesti utopistien vastakohta (itse hän on pikkuporvarillinen utopisti, kun taas sellaisten mies-

* Alkuperäistekstissä on väärin: »marraskuuta.» *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 365—375. *Toim.*

ten kuin Fourierin ja Owenin ym. utopioissa on aavistusta uudesta maailmasta ja fantastinen kuvaus siitä), valtasivat ja lumosivat »loistavan nuorison», ylioppilaat, sitten työläiset, varsinkin pariisilaiset, jotka työskennellen ylellisyyesineiden tuotannossa ovat itsekään sitä tajumatta hyvin persoja vanhalle rihkamalle. Nuo valistumattomat, turhamaiset, vaateliaat, suulaat ja valheel lista paatosta täynnä olevat miehet olivat vähältä tärvellä kaiken saavuttuaan kongressiin niin lukuisana joukkona, ettei se lainkaan vastannut heidän jäsenmääräänsä. Selostuksessa ruoskin heitä nimeämättä heitä suoraan.

Suurta tyydytystä minulle tuotti Amerikan työväen edustajakokous, joka pidettiin samaan aikaan Baltimossa⁴⁰¹. Siellä oli tunnuksena järjestäytyminen taisteluun pääomaa vastaan, ja merkillistä on, että suurin osa Genèveä varten laatimistani vaatimuksista esitettiin työläisten varman vaiston ansiosta aivan samoin sieläkin.

Täkäläinen reformiliike, jonka Keskusneuvostomme herätti eloon (quorum magna pars fui*), on nyt kasvanut valtaviin mittoihin ja käy vastustamattomaksi.⁴⁰² Pysyttelin koko ajan kulissien takana enkä ole enää huolissani, koska asia on lähtenyt sujumaan...]

Ensimmäisen herran julkaistu lehdessä »Die Neue Zeit», 2. osa, 2. n:o, 1901—1902

Kirjeitä, s. 182—183

* —minunkaan osuuteni ei siinä ole vähäinen (Vergilius. Aeneis, toinen kirja). *Toim.*

MARX LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVERIIN

Lontoossa 12. huhtikuuta 1871

...Jos katsetlet minun kirjani »Brumairekuun kahdeksastoista» viimeistä lukua*, niin havaitset, että julistan Ranskan vallankumouksen seuraavaksi yritykseksi sen, ettei enää saa, kuten tähän asti on tehty, siirtää virkavaltais-sotilaallista koneistoa käsistä toisiin, vaan *murskata* se, ja tämä on jokaisen todellisen kansanvallankumouksen ennakkoehto *mannermaalla*. Juuri sellainen onkin sankarillisten pariisilaisten tovereittemme yritys. Millaista joustavuutta, millaista historiallista aloitteellisuutta ja uhrivalmiutta nuo pariisilaiset osoittavakaan! Kuuden kuukauden nälkiintymisen ja hävityksen jälkeen, joita ei aiheuttanut niinkään ulkoinen vihollinen kuin sisäinen petos, he nousevat preussilaisten pistinten uhkaamina, ikään kuin Ranskan ja Saksan välillä ei koskaan olisikaan ollut sotaa eikä vihollinen olisikaan Pariisin porttien edustalla! Historiassa ei ole vielä esimerkkiä moisesta sankaruudesta! Jos he jäävät alakynteen, ei siihen ole muuta syytä kuin heidän »hyväntahtoisuutensa». Olisi pitänyt marssia heti Versaillesiin sen jälkeen, kun ensin Vinoy ja sitten Pariisin kansalliskaartin taantumuksellisin osa olivat paenneet Pariisista. Oikea hetki päästettiin käsistä omantunnon vaivojen takia. Ei haluttu *aloittaa kansalaisotaa*, ikään kuin häijynilkeä epäsikiö Thiers ei olisi jo aloittanut sitä yrittäessään riisua Pariisi aseista! Toinen virhe: Keskuskomitea luopui liian aikaisin vallastaan tehdäkseen sijan Kommuunille. Jälleen »kunniallisen» tunnontarkkuuden ansiosta! Miten sitten käyneekään, tämä Parii-

* Ks. tätä osaa, s. 243—259. *Toim.*

sin nykyinen kansannousu — vaikka se on alakynnessä vanhan yhteiskunnan susien, sikojen ja kurjien koirien edessä — on puolueemme maineikkain teko sitten Pariisin kesäkuun kapinan. Verrattakoon näitä taivasta vastaan rynnäköiviä pariisilaisia saksalais-preussilaisen Pyhän Rooman valtakunnan taivaanorjiin kaikkinne vedenpaisumusaikaisine naamiohuveineen, joista haiskahattaa kasarmille, kirkolle, turvejunkerihengelle ja ennenkaikkea filisterimäisyydelle.

Asiasta toiseen. Suoranaisesti L. Bonaparten käyttövaroista avustettujen *virallisessa luettelossa* on maininta, että *Vogt* on saanut 40 000 frangia 1859 elokuussa! Olen ilmoittanut Liebkechtille tästä seikasta vastaista käyttöä silmälläpitäen.

Voit lähettää minulle Haxthausenia⁴⁰³, koska *viime aikoina* olen saanut ehjinä erilaisia kirjasia ym. enkä vain Saksasta, vaan jopa Pietarista.

Kiitokset erilaisten sanomalehtien lähettämisestä (pyydän lisää, koska aion kirjoittaa jotakin Saksasta, valtiopäivistä ym.).

Ensimmäisen herran julkaistu lyhennettynä lehdessä »Die Neue Zeit», 1. osa, 23. n:o, Stuttgart, 1901—1902; kokonaan venäjänkielisenä kirjassa «Письма Маркса к Кугельману», 1928

Kirjeitä, s. 266—267

MARX LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVERIIN

[Lontoossa] 17. huhtikuuta 1871

Kirjeesi sain. Nykyisin minulla on kädet täynnä työtä. Siksi kirjoitan vain muutaman sanan. Minulle on aivan käsittämätöntä, kuinka voit verrata pikkuporvarillisia vuoden 1849 kesäkuun 13. päivän tapaisia mielenosoituksia⁴⁰⁴ ym. taisteluun, jota käydään parhaillaan Pariisissa.

Maailmanhistoriaa olisi tietysti hyvin helppo luoda, jos taisteluun ryhdyttäisiin vain ehdolla, että on olemassa ehdottoman otolliset mahdollisuudet. Toisaalta historia olisi luonteeltaan hyvin mystillistä, jos »sattumilla» ei olisi mitään osuutta. Nuo sattumat kuuluvat itse tietysti elimellisenä osana kehityksen yleiseen kulkuun ja tasapainottuvat muilla sattumilla. Mutta nopeutuminen ja hidastuminen riippuvat suuresti noista »sattumista», joiden joukossa esiintyy sellainenkin »sattuma» kuin niiden henkilöiden luonne, jotka ovat alusta liikkeen johdossa.

Ratkaisevaa epäotollista »sattumaa» ei tällä kertaa pidä missään tapauksessa etsiä Ranskan yhteiskunnan yleisistä oloista, vaan siitä, että preussilaiset ovat Ranskassa, aivan Pariisin edustalla. Pariisilaiset tiesivät sen vallan hyvin. Sen tiesivät myös versaillesilaiset porvarilurjukset. Juuri sen vuoksi he asettivatkin pariisilaisille vaihtoehdon: joko otettava vastaan taisteluhaaste tai antauduttava taistelutta. Työväenluokan demoralisatio jälkimmäisessä tapauksessa olisi ollut paljon suurempi onnettomuus kuin miten monen »johtajan» tuhoutuminen hyvänsä. Työväenluokan taistelu kapitalistiluokkaa ja sen valtiota vastaan on astunut Pariisin kommuunin

ansiosta uuteen vaiheeseen. Päättyköönpä asia tällä kertaa välittömästi miten hyvänsä, uusi maailmanhistoriallisen merkityksen omaava sillanpääasema on kuitenkin valloitettu.

*Ensimmäisen herran julkaistu
lyhennettynä lehdessä »Die
Neue Zeit», 2. osa, 23. n:o,
Stuttgart, 1901—1902;
kokonaan venäjänkielisenä
kirjoissa «Письма Маркса
к Кугельману», 1928*

Kirjeitä, s. 267

MARX FRIEDRICH BOLTELLE

NEW YORKIIN

[Lontoossa] 23. marraskuuta 1871

...*Internationaali* perustettiin korvaamaan sosialistiset ja puolisosialistiset lahkot työväenluokan todellisella taistelujärjestöllä. Alkuperäiset säännöt* ja Perustamismanifesti** viittaavat heti siihen. Toisaalta Internationaali ei olisi voinut lujittua, ellei historian kulku olisi jo murskannut lahkolaisuutta. Sosialistisen lahkolaisuuden kehitys ja todellisen työväenliikkeen kehitys ovat aina kääntäen verrannollisia keskenään. Lahkot ovat puolustettavissa (historiallisesti) siihen niin kauan, kun työväenluokka on kypsymässä itsenäistä historiallista liikettä varten. Heti kun se saavuttaa sellaisen kypsyyden, kaikki lahkot muuttuvat olemukseltaan taantumukselliseksi. Internationaalin historiassa on muuten toistunut se sama, mikä ilmenee historiassa yleensä. Vanhentunut pyrkii palautumaan ja lujittamaan asemiaan vastasyntyneiden uusien muotojen puitteissa.

Internationaalin historia on samoin ollut *Pääneuvoston herkeämätöntä taistelua* lahkokuntia ja harrastelijamaisia kokeiluja vastaan. Ne ovat pyrkineet saamaan jalansijaa itse Internationaalin sisällä työväenluokan todellista liikettä vastaan. Tuota taistelua käytiin *kongresseissa* ja vielä enemmän Pääneuvoston ja eri jaostojen välisissä yksityisissä neuvotteluissa.

Kun proudhonilaiset (mutuelistit⁴⁰⁵) olivat Pariisissa Liiton perustajien joukossa, niin oli luonnollista, että ensimmäisinä vuosina he johtivat liikettä Parii-

* *Marx*. Työväenliiton väliaikaiset säännöt. (Ks. Werke, Bd. 16, s. 14—16). *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 279—289. *Toim.*

sisä. Myöhemmin siellä muodostui tietysti heidän vastapainokseen kollektivistisia, positivistisia ja muita ryhmiä.

Saksassa oli lassallelaisten klikki. Olin itse kahden vuoden ajan kirjeenvaihdossa kuulun Schweitzerin kanssa ja todistin hänelle kumoamattomasti, että lassallelainen järjestö on verhoton lahkolaisjärjestö ja sellaisena vihamielinen *todellisen* työväenliikkeen organisaatiolle, johon Internationaali pyrkii. Mutta hänellä oli omat »perusteensa» olla sitä ymmärtämättä.

Vuoden 1868 lopulla *Internationaaliin* liittyi venäläinen Bakunin tarkoituksenaan luoda sen sisälle *toinen, hänen johtonsa alainen, »Sosialistisen demokratian allianssi»* niminen *Internationaali*. Bakunin, mies jolla ei ollut ensinkään teoreettisia tietoja, piti oikeutenaan edustaa tässä erikoisessa järjestössä Internationaalin *tieteellistä* propagandaa, josta piti tulla tämän toisen, *Internationaalin sisäisen internationaalin* erityisala.

Hänen ohjelmanaan oli kaikkialta pinnallisesti irrallisen kiskaistun sekoitus — *luokkien yhdenvertaisuus* (!), *perimisoikeuden kumoaminen* yhteiskunnallisen liikkeen *lähtökohtana* (saint-simonilaista pötyä), *ateismi*, joka tuli säätää Internationaalin jäsenille *dogmina*, jne. ja tärkeimpänä dogmina (*proudhonilaisittain*) oli *pidättyminen poliittiseen liikkeeseen osallistumisesta*.

Tuo lastensatu sai myötämielisen vastaanoton (ja tietyyssä määrin saa osakseen kannatusta vielä nykyisinkin) Italiassa ja Espanjassa, missä työväenliikkeen reaaliset edellytykset ovat vielä vähän kehittyneitä, ja myös eräiden turhamaisten, kunnianhimoisten ja tyhjien doktorinäärin keskuudessa romaanisessa Sveitsissä ja Belgiassa.

Herra Bakuninille hänen doktriininsa (Proudhonilta, Saint-Simonilta ym. otetuista palasista saatu sekasotku) on ollut ja on toisarvoinen seikka, pelkkä oman persoonansa ylistämisen keino. Ja vaikka teoreettisessa suhteessa hän on nolla, niin juonittelijana hän on oikeassa elementissään.

Pääneuvosto joutui vuosikausia käymään taistelua tuota salaliittoa vastaan (joka sai tietyyssä määrin kannatusta ranskalaisilta proudhonilaisilta, etenkin *Etelä-*

Ranskassa). Lopulta antoi Pääneuvosto konferenssin päätöslauselmilla — 1, 2 ja 3, IX, XVI ja XVIII — kauan valmistellun iskun.⁴⁰⁶

On itsestään selvää, että Pääneuvosto ei rupea tukemaan Amerikassa sitä, mitä vastaan se taistelee Euroopassa. Päätöslauselmat 1, 2, 3 ja IX ovat nyt New Yorkin komitean laillinen ase, jonka avulla se voi tehdä lopun kaikesta lahkolaisuudesta ja harrastelijaryhmistä ja tarpeen vaatiessa erottaa ne...

Työväenluokan poliittisen liikkeen lopullinen päämäärä on tietenkin poliittisen vallan valtaaminen tälle luokalle, mutta sitä varten on luonnollisesti ensin tarpeen työväenluokan järjestäminen, joka on saavuttanut tietyn kehitystason ja joka kasvaa työväenluokan taloudellisesta taistelusta.

Toisaalta taas kaikkalainen liike, jossa työväenluokka esiintyy hallitsevia luokkia vastaan *luokkana* ja yrittää voittaa ne painostamalla ulkoa käsin, on *poliittista* liikettä. Niinpä esimerkiksi yritykset pakottaa lakoilla yms. yksityiset kapitalistit jollain tehtaalla tai jopa jollain tuotantoalallakin lyhentämään työaikaa on pelkkää taloudellista liikettä; sitä vastoin liike, jonka tarkoituksena on pakottaa säätämään *laki* 8-tuntisesta työpäivästä jne., on poliittista liikettä. Näin muodoin työläisten hajanaisista taloudellisista liikehtimisistä kasvaa kaikkialla *poliittinen* liike, so. *luokan* liike, luokan, joka pyrkii ajamaan etunsa läpi yleisessä muodossa, ts. sellaisessa muodossa, joka on velvoittava koko yhteiskunnalle. Joskin nuo liikkeet edellyttävät tiettyä etukäteistä järjestymistä, niin toisaalta ne ovat yhtä suuressa määrin myös tuon järjestymisen edistämisen keino.

Siellä, missä työväenluokka ei ole vielä riittävästi kehittänyt järjestöään voidakseen käydä päättävään hyökkäykseen kollektiivista valtaa, so. hallitsevien luokkien poliittista valtaa vastaan, siellä työväenluokkaa on joka tapauksessa valmistettava tähän hyökkäykseen harjoittamalla vakinaisesti agitaatiota tuota valtaa vastaan ja asennoitumalla vihamielisesti valtaapitävien luokkien politiikan suhteen. Muussa tapauksessa työväenluokka pysyy niiden leikkikaluna, sen on syyskuun vallankumous Ranskassa⁴⁰⁷ todistanut ja samaa osoittaa tie-

tyssä määrin se peli, jota herra Gladstone ja Kumpp. ovat onnistuneet pelaamaan tähän asti Englannissa.

Ensimmäisen herran julkaistu lyhennettynä kirjassa:

Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge

und Andere. Stuttgart, 1906; täydellisenä venäjän kielessä Marxin ja Engelsin Kootuissa teoksissa, 1. painos, 24. osa, 1935.

Kirjeitä, s. 277—279

ENGELS THEODOR CUNOLLE

MILANOON

Lontoossa 24. tammikuuta 1872

...Bakunin, joka oli vuoteen 1868 asti juonitellut Internationaalia vastaan, liittyi tehtyään fiaskon Bernin rauhankongressissa Internationaaliin ja alkoi heti *sen sisällä* salakähmäisen toiminnan Pääneuvostoa vastaan. Bakuninilla on oma eriskummallinen teoriansa, proudhonismin ja kommunismin sekasotku, jossa olennaisinta on, ettei hänen mielestään poisraivattavana pääpahana ole pääoma eikä siis yhteiskuntakehityksen tuloksena syntynyt kapitalistien ja palkkatyöläisten luokkavastakohta, vaan *valtio*. Kun sosiaalidemokraattiset työläiset ovat enimmältään meidän kanssamme samaa mieltä siitä, ettei valtiovalta ole mitään muuta kuin järjestö, jonka hallitsevat luokat — maanomistajat ja kapitalistit — ovat luoneet suojaamaan omia yhteiskunnallisia etuoikeuksiaan, niin Bakunin taas väittää, että *valtio* on luonut pääoman, että kapitalistilla on pääomansa *vain valtion armosta*. Koska siis valtio on pääpaha, niin täytyisi ennen kaikkea raivata valtio pois tieltä, silloin pääoma lentää muka itsestään hornan tuuttiin. Me taas sanomme päinvastoin: raivatkaa pois pääoma, koko tuotantovälineistön anastaminen harvojen käsiin, niin valtio kaatuu itsestään. Ero on oleellinen: valtion poistaminen ilman edelläkäyväää sosiaalista mullistusta on järjettömyys; pääoman hävittäminen *taas onkin* sosiaalinen mullistus ja siihen sisältyy koko tuotantotavan uudistaminen. Mutta kun Bak[unin]ille valtio on peruspaha, ei saa tehdä mitään, mikä saattaisi tukea valtiota, olipa se tasavalta, monarkia tai mikä tahansa. Siitä on peräisin *täydellinen pidättyminen kaikesta politiikasta*. Poliittinen

teko, varsinkin vaaleihin osallistuminen, olisi periaatteen pettämistä. Täytyy harjoittaa propagandaa, mustata valtiota, on järjestäytyttävä, ja kun saadaan omalle puolelle *kaikki* työläiset, siis enemmistö, niin hajotetaan kaikki valtionlaitokset, lakkautetaan valtio ja asetetaan sen tilalle Internationaalinen järjestö. Tämä suurenmoinen teko, jossa saa alkunsa tuhatvuotinen valtakunta, on nimeltään *sosiaalinen likvidointi*.

Tämä kaikki kajahtaa tavattoman radikaaliselta ja on niin yksinkertaista, että sen voi oppia ulkoa viidessä minuutissa, ja sen vuoksi on tämä Bakuninin teoria nopeasti saanut kannatusta Italiassa ja Espanjassa nuorten asianajajien, tohtoreiden ja muiden opinkappaleissa pitäytyvien keskuudessa. Mutta työläisjoukot eivät koskaan usko siihen, että heidän maansa julkiset asiat eivät samalla olekaan heidän omia asioitaan; he ovat luonnostaan *poliittisesti aktiivisia* — ja kääntävät loppujen lopuksi selkensä jokaiselle, joka kehottaa heitä luopumaan politiikasta. Saarnata työläisille pidättymistä politiikasta kaikissa tilanteissa merkitsee samaa kuin ajaa heitä pappien taikka porvarillisten tasavaltalaisten hoiviin.

Koska Internationaali Bakuninin mielestä ei ole luotu poliittista taistelua silmälläpitäen, vaan jotta se voi sosiaalisen likvidaation tapahtuessa asettua heti vanhan valtiojärjestyksen sijaan, niin sen on lähenneltävä mahdollisimman suuresti tulevaisuuden yhteiskunnan bakuninilaista ihannetta. Tuossa yhteiskunnassa ei ensinnäkään ole olemassa minkäänlaista *auktoriteettia*, sillä auktoriteetti — valtio — on ehdoton paha. (Miten nuo herrat aikovat ilman ylimmän instanssin ratkaisevaa tahtoa, ilman yhtenäistä johtoa panna tehtaot toimimaan, liikennöidä rautatiellä ja ohjata alusta, sitä he tosin eivät meille kerro.) Lakkaa olemasta myös enemmistön vähemmistön suhteen omaama auktoriteetti. Jokainen yksilö, jokainen yhteisö on autonominen, mutta miten on mahdollinen vain kahdenkin ihmisen yhteiskunta ilman, että kumpikin luovuttaa autonomiastaan jotakin, siitä on Bakunin jälleen vaiti.

Internationaali on siis järjestettävä tämän mallin mukaisesti. Jokainen jaosto on autonominen ja jokainen

yksilö jaostossa on autonominen. Piru vieköön *Baselin päätökset*, jotka siirtävät Pääneuvostolle turmiollisen ja sitä itseään demoralisoivan auktoriteetin! Vaikka tämä auktoriteetti onkin annettu *vapaahetimiten*, se on lakkautettava nimenomaan *siksi*, että se on auktoriteetti!

Tässä Teillä on lyhyesti petkutuksen pääkohdat. Mutta ketkä ovat sitten Baselin päätösten alkuunpanijat? *Herra Bakunin itse* ja kumppanit!

Kun nämä herrat havaitsivat Baselin kongressissa, että he eivät onnistu toteuttamaan suunnitelmaansa, so. siirtämään Pääneuvostoa Genèveen, siis ottamaan sitä omiin käsiinsä, rupesivat he toimimaan toiseen tapaan. He perustivat Sosiaalisen demokratian allianssin, kansainvälisen yhdistyksen suuren Internationaalin *sisään* sillä tekosyyllä, jonka voitte jälleen nähdä Italian bakuninilaisessa lehdistössä, esim. »Proletariossa» ja »Gazzettino Rosassa»⁴⁰⁸: kuumaverisille latinalaisille roduille on muka selväpiirteinen ohjelma tarpeellisempi kuin kylmäkiskoisille pohjoismaalaisille. Tämä suunnitelmapahanen kaatui Pääneuvoston vastustukseen, koska se ei tietenkään voinut sallia mitään erillistä *kansainvälistä* järjestöä Internationaalin *sisällä*. Sen jälkeen sama suunnitelma on ilmaantunut kaikenkaltaisissa muodoissa, jotka kytkeytyvät Bakuninin ja hänen kannattajiensa pyrkimykseen vaihtaa vaivihkaa Internationaalin ohjelma bakuninilaiseen; toisaalta taas taantumus Jules Favresta ja Bismarckista alkaen Mazziniin asti on hyökätessään Internationaalialla vastaan aina karannut nimenomaan bakuninilaisten tyhjiä kerskalauseumien kimpuun. Senvuoksi oli välttämätön lausuntoni Mazzinia ja Bakuninia vastaan joulukuun 5. päivältä, joka painettiin myös »Gazzettino Rosassa»*.

Bakuninilaisten ydinryhmässä on pari tusinaa juralaista, joilla on takanaan tuskin 200 työläistä; etulinjassa ovat Italiassa nuoret asianajajat, tohtorit ja lehtimiehet, jotka nykyisin esiintyvät kaikkialla Italian työläisten edustajina, muutamia heidän tapaisiaan Barcelonassa ja Madridissa, ja siellä täällä jokin yksilö —

* Ks. Werke, Bd. 17. s. 472—473. *Toim.*

tuskin koskaan työläinen — Lyonissa ja Brysselissä; täällä* on vain yksi ainoa kappale, Robin. — Konferenssi, joka kutsuttiin koolle välttämättömyyden pakosta, kun ei voitu kutsua koolle kongressia, soi heille tekosyyn, ja koska useimmat Sveitsissä asuvat ranskalaiset pakolaiset lyöttäytyivät heidän puolelleen, sillä nämä (proudhonilaiset) tapasivat sieltä samoin virittyneitä kieliä, ja myös henkilökohtaisista syistä — niin he aloittivatkin kampanjan. Luonnollisesti voidaan kaikkialla Internationaalissa löytää tyytymättömiä vähemmistöjä ja tunnustusta vaille jääneitä neroja — ja juuri näiden varaan on laskelmia tehtykin eikä aiheettomasti. Tällä hetkellä heikäläisten voimat ovat seuraavat:

1. Itse Bakunin — tämän kampanjan Napoleon.

2. 200 juralaista ja 40—50 ranskalaisen jaoston jäsentä (Genèvessä asuvia pakolaisia).

3. Brysselissä Hins, »Libertén»⁴¹⁰ toimittaja, joka ei kuitenkaan esiinny *avoimesti* heidän puolellaan.

4. Täällä — meidän milloinkaan tunnustamamme vuoden 1871 ranskalaisen jaoston rippeet,⁴¹¹ jotka ovat hajonneet kolmeen keskenään vihamieliseen osaan, ja edelleen noin 20 saksalaisesta jaostosta ulosheitettyä (koska he vaativat joukkoeroamista *Internationaalista*) herra von Sweitzerin tyyppistä lassallelaista, jotka ovat äärimmäisen keskityksen ja lujan järjestön puoltajina mitä sopivinta ainesta anarkistien ja autonomistien järjestöön.

5. Espanjassa jotkut Bakuninin henkilökohtaiset ystävät ja kannattajat, joilla on ollut ainakin teoreettisesti voimakas vaikutus työläisiin, varsinkin Barcelonassa. Mutta sen vastapainona on, että espanjalaiset pitävät kovasti kiinni järjestöstä, ja sen puuttuminen toisilta pistää heidän silmäänsä. Missä määrin Bakunin voi täällä menestyä, ilmenee vasta huhtikuussa espanjalaisten kongressissa, mutta koska työläisiä tulee siinä olemaan enemmistö, ei minua pelota.

6. Vihdoin Italiassa ovat tietääkseni Torinon, Bolognan ja Girgentin jaostot ilmoittaneet kannattavansa kongressin koollekutsumista *ennen määrääikää*. Baku-

* — Lontoossa. *Toim.*

ninilaisten lehdistö väittää, että heihin on liittynyt 20 italialaista jaostoa, en tiedä niistä. Joka tapauksessa johto on miltei kaikkialla Bakuninin ystävien tai kannattajien käsissä ja he pitävät suurta meteliä; mutta jos asiaa tutkitaan tarkemmin, voi hyvinkin ilmetä, että heidän puolellaan ei ole kovinkaan paljon väkeä, sillä italialaiset ovat sentään enimmältään tähän asti olleet mazzinilaisia ja jäävätkin sellaisiksi niin pitkään kuin Internationaali samastetaan siellä politiikasta pidättymisen kanssa.

Kuitenkin on asianlaita Italiassa siten, että siellä bakuninilaiset isännöivät Internationaalissa. Pääneuvosto ei edes aio valittaa sen johdosta; italialaisilla on oikeus tehdä niin paljon päättömyyksiä kuin he haluavat, ja Pääneuvosto asettuu heitä vastaan ainoastaan rauhanomaisen väittelyn tietä. Heillä on myös oikeus julistautua juralaisten ajatteleman kongressin puolelle, vaikka on erittäin kummallista, että vastikään liittyneet jaostot, jotka eivät voi tietää mistään mitään, ottavat ilman muuta kantaa sellaiseen asiaan, vieläpä ennemmin, kuin ne ovat kuulleet *kumpaakin* osapuolta! Olen jo lausunut tästä torinolaisille mielipiteeni ja tulen tekemään saman kaikille muille jaostoille, jotka ovat esittäneet samanlaisen lausunnon. Sillä jokainen sellainen myötalausunto yhtymisestä kiertokirjeeseen⁴¹² on tosiasiassa sen sisältämien ja Pääneuvostoa vastaan suunnattujen väorien syytösten ja valheiden hyväksymistä; Pääneuvosto tulee muuten lähipäivinä myöskin julkaisemaan asiaa koskevan kiertokirjeensä*. Jos Te voisitte *ennen sen ilmestymistä* estää milanolaisten samankaltaisen lausuman, niin täyttäisitte kaikki meidän toiveemme.

Koomillisinta on, että samaiset torinolaiset, jotka ovat asettuneet juralaisten kannalle ja syyttäneet siis meitä autoritaarisuudesta, vaativat nyt äkkiä Pääneuvostolta tavallaan autoritaarista esiintymistä heidän kanssaan kilpailevaa torinolaista Työväenfederaatiota vastaan mil-laista se ei tähän mennessä ole milloinkaan tehnyt, nimittäin että se erottaisi »Ficcanasosta»⁴¹³ Beghellin, joka

* Ks. tätä osaa, s. 504—553. *Toim.*

ei lainkaan kuulu Internationaaliin jne. Ja kaikki tuo tapahtuisi ennen kuin olemme edes kuulleet Työväen-federaatiota, mitä *sillä* on sanottavana tähän!

Viime maanantaina* lähetin Teille »Révolution Socialen»⁴¹⁴, joka sisältää juralaisten kiertokirjeen, yhden numeron geneveläistä »Égalitéa»⁴¹⁵ (sellaista, jossa on Genève'n federaatiokomitean⁴¹⁶ vastaus, tuo komitea edustaa kaksikymmenkertaisesti enemmän työläisiä kuin Juran järjestö, minulla ei valitettavasti ole enää yhtään) ja »Volksstaatin»⁴¹⁷ numeron, josta näette, mitä ajatellaan Saksassa tästä jutusta. Saksin maakunnan edustajakokous — 120 valtuutettua 60 paikkakunnalta — on asettunut *yksimielisesti* Pääneuvoston puolelle.⁴¹⁸ — Belgian kongressi 25.—26. joulukuuta vaatii sääntöjen tarkistamista, mutta vasta *sääntömääräisessä* kongressissa (syyskuussa).⁴¹⁹ Ranskasta meille tulee päivittäin hyväksymislausuntoja. Täällä Englannissa ei millään noista juonitteluista ole tietenkään ollut maaperää. Ja parin juonittelijan ja mahtailijan mieliksi ei Pääneuvosto varmaankaan kutsu koolle ylimääräistä kongressia. Niin kauan kuin nämä herrat pysyttelevät säädösten mukaisella maaperällä, Pääneuvosto antaa kernaasti heidän mellastaa: tämä mitä erilaatuisimpien ainesten liittoutuma hajoaa pian; mutta mikäli he tekevät jotakin sääntöjä ja kongressin päätöksiä vastaan, täyttää Pääneuvosto velvollisuutensa.

Kun muistaa, millä hetkellä — juuri kun Internationaali on kaikkialla joutunut erittäin ankaran ajojahdin kohteeksi — tuo väki aloittaa salaliittoilunsa, niin ei voi välttyä ajatukselta, että kansainvälisen poliisiurkinnan herroilla on näppinsä pelissä. Ja niin se on. Béziersissä on Genève'n bakuninilaisilla kirjeenvaihtajana Commissaire central de police** (poliisimestari)! Kaksi pääbakuninilaista, Albert Richard Lyonista ja Blanc olivat täällä ja selittivät yhdelle työläiselle, lyonilaiselle Schollille, johon he ottivat yhteyttä, että ainoa keino kukistaa Thiers on palauttaa Bonaparte valtaistuimelle, ja että he matkustelevat *bonapartistien rahoin* harjoit-

* — tammikuun 22. päivänä. *Toim.*

** — Bousquet. *Toim.*

taakseen pakolaisten keskuudessa *propagandaa bonapartistisen restauraation hyväksi!* Tätä nämä herrat nimittävät pidättymiseksi politiikasta! Berliinissä toittottaa Bismarckin rahoittama »Neuer Social-Democrat» lehti⁴²⁰ aivan samaan torveen. Missä määrin Venäjän poliisilla on sormensa tässä, sen kysymyksen haluan jättää toistaiseksi avoimeksi, mutta Bakunin oli korviaan myöten sotkeutunut Netšajevin juttuun (hän tosin kiistää sen, mutta meillä on täällä alkuperäisiä venäläisiä selostuksia, ja kun Marx ja minä ymmärrämme venäjää, hän ei voi meitä pettää).⁴²¹ Netšajev puolestaan on joko Venäjän provokaattoriagentti taikka hän on ainakin toiminut kuin agentti; ja lisäksi on Bakuninilla venäläisten ystäviensä joukossa kaikenkarvaista epäilyttävää väkeä.

Olen varsin pahoillani, että menetitte paikanne, kirjoitinhan Teille, että Teidän tulisi toki välttää kaikkea, mikä voisi johtaa sellaiseen. Teidän läsnäolonne Milanossa on Internationaalien kannalta paljon tärkeämpää kuin se hitunen vaikutusta, jonka voi saada aikaan *esiintymällä julkisesti*; salaisesti olisi mahdollista myös tehdä paljon jne. Jos voin olla avuksenne käännoistyöasiassa, niin teen sen mielihyvin, sanokaa minulle vain, *mistä* kielistä ja *mille* kielelle Te osaatte kääntää ja *miten* voin olla Teille hyödyksi.

Minun valokuvanikin ovat siis poliisikonnat kappanneet. Oheistan Teille toisen ja pyydän omianne kaksi kappaletta, joista toisen tarkoituksena on houkutella neiti Marx luovuttamaan isänsä yhden valokuvan Teille (yksistään hänellä on vielä pari hyvää).

Vielä pyydän Teitä olemaan varovainen *kaikkien* niiden ihmisten suhteen, jotka ovat yhteydessä Bakuniniin. Kaikkien lahkojen ominaisuus on pysyä lujasti koossa ja juonitella. *Jokainen tiedotuksenne* — siitä voitte olla varma — kulkee välittömästi Bakuninille. Hänen pääperiaatteitaan on, että sanansa pitäminen ja muut samankaltaiset asiat ovat pelkkää porvarillista ennakkoluuloa, joita todellisen vallankumouksellisen tulee asiansa vuoksi kohdella aina halveksien. Venäjällä hän puhuu siitä avoimesti, Länsi-Euroopassa se on salaoppia.

Kirjoittakaa minulle *hetimmiten*. Jos onnistuisimme aikaansaamaan sen, että Milanon jaosto ei yhdy Italian muiden jaostojen kuuroon, niin se olisi mainiota...

Ensimmäisen herran julkaistu
lyhennettynä kirjassa:

Kirjettä, s. 283—289

Friedrich Engels. *Politisches
Vermäch nis. Aus unveröffent-
lichten Briefen. Berlin 1920;*
töydellisenä julkaistu aika-
kauslehdessä »Die Gesellschaft»,
n:o 11, Berlin 1925

